

I.

Frédéric Faber (1837-1884) is een vertrouwd klinkende naam onder boekenmensen. De reputatie van de man berust op een unieke collectie van duizenden, overwegend Franstalige toneelstukken. Die boeken staan vandaag nog steeds rug aan rug opgesteld, in de Koninklijke Bibliotheek van België (KBR), in totaal 300 lopende meter, in een magazijn vijf verdiepingen onder de Kunstberg. De collectie bevat vanzelfsprekend topstukken uit alle windstreken – een zeldzame Duitse uitgave van Georgius Macropedius, een paar bijzondere edities van het werk van Molière, een eerste druk van *Tryntje Cornelis* door Huygens – maar onderscheidt zich door een overvloed aan goedkope toneelteksten uit de 18de en 19de eeuw, doordeweekse brochures van 20 en 50 centiemen, van tweederangs auteurs wier namen vaker wél dan niet vergeten zijn. Drama's, komedies, vaudevilles, variétés, pantomimes, revues, opera's en alle andere soorten spektakels, maar ook wegwijzers en almanakken met de programmatie van de theaters in Brussel en Parijs. Precies de efemere status van de publicaties, die theaterbezoekers kopen en vervolgens weer achteloos weggooien, verklaart hun zeldzaamheid – dat is een bekende paradox onder verzamelaars: de duurste en opzichtigste boeken zijn eeuwen later het gemakkelijkst

CHAQUE PIÈCE, 20 CENTIMES,
61 et 63, RUE ROYALE.

THÉÂTRE CONTEMPORAIN ILLUSTRÉ

MICHEL LEVY FRÈRES, ÉDITEURS,
AUX FAYARDS, 2 112.

Fabu
1237

PAR LES FENÊTRES

COMÉDIE-VAUDEVILLE EN UN ACTE.

PAR

M. AMÉDÉE ACHARD

REPRÉSENTÉE POUR LA DERNIÈRE FOIS, A PARIS, SUR LE THÉÂTRE DU GYMNASIUM, LE 10 JUILLET 1832.

DISTRIBUTION DE LA PIÈCE.

ERNEST GRANDISSON, peintre d'histoire	MM. BERNINI.	M ^{rs} PARADIS, mariée dans la misère	M ^{lle} MAISON.
PONT-AUX-BICHES, propriétaire	VILLERS.	M ^{lle} CELESTE, sa sœur	LETRON.
UN CAPORAL	ANTONIN.	<i>La scène est à Paris, rue de la Lucre.</i>	

terug op te sporen. Naar goedkope druksels van enkele bladzijden op gemeen papier, ijlings geproduceerd ter gelegenheid van een of ander evenement, een viering, een opvoering ... zoekt men vaak vruchteloos. Naast die originele toneelteksten omvat de collectie vaktijdschriften en wetenschappelijke studies over theatergeschiedenis, evenals het gebruikelijke revier van naslagwerken, én 1.000 prenten met toneelkostuums.

Minder bekend is het feit dat Frédéric Faber, op basis van de collectie en van jarenlang archiefonderzoek, de eerste theatergeschiedenis van onze gewesten schrijft: de *Histoire du théâtre français en Belgique depuis son origine jusqu'à nos jours, d'après des documents inédits reposant aux Archives générales du Royaume*. De vijf delen verschijnen in Brussel bij Franciscus Johannes Olivier, de voornaamste antiquaar in de stad en de huisvriend en -uitgever van vele bibliofielen. Het gaat om een co-editie met de Parijse boekhandel Tresse, gespecialiseerd in toneelpublicaties en gevestigd in het Palais Royal, vlak naast het prestigieuze Théâtre-Français, onder de neus van de beoogde lezers. Het publicatieritme is hels: in september 1878, april 1879, januari 1880, mei 1880 en juli 1880 verschijnt telkens een deel, samen goed voor 1.794 bladzijden druk op minder dan twee jaar tijd. Faber verdeelt zijn monumentale theatergeschiedenis in vijftien hoofdstukken, van de vroegste ensceneringen tijdens

HISTOIRE
DU
THÉÂTRE FRANÇAIS
EN
BELGIQUE

DEPUIS SON ORIGINE JUSQU'À NOS JOURS

D'APRÈS DES DOCUMENTS INÉDITS REPOSANT AUX ARCHIVES GÉNÉRALES DU ROYAUME

PAR

M. FRÉDÉRIC FABER

TOME DEUXIÈME

BRUXELLES
FR. J. OLIVIER, LIBRAIRE-ÉDITEUR
11, rue des Piroisiers, 11

PARIS
MAISON TRESSE (Ancienne Maison BARBA)
Palais-Royal
(Galerie du Théâtre Français)

1879

Tous droits réservés

stoeten en optochten, over de mysteriespelen, de rederijkerskamers en het jezuïetentoneel tot de opera en het moderne theater onder de Oostenrijkse, Franse en Hollandse overheersing. Dat relaas neemt drie delen in beslag, de twee andere delen bevatten uitsluitend de documentatie bij het verhaal, een overdaad aan transcripties van akten en contracten, octrooien en statuten, reglementen en decreten, ... waarvan de lectuur de hedendaagse lezer de adem beneemt. Bovendien is de inkt van dit titanenwerk nog niet droog, of Faber komt in augustus en september 1880 reeds met een overdruk van het vierde en vijfde deel, die hij separaat en onder een gewijzigde titel op de markt brengt: de *Documents authentiques et inédits tirés des archives générales du royaume et bibliographie concernant le théâtre français en Belgique, depuis son origine jusqu'à 1830*.

Zo'n haast gelijktijdige uitstorting van duizenden bladzijden theatergeschiedenis is niet gebruikelijk in de geleerde wereld. Of het een commercieel aantrekkelijk project is geworden, valt evenzeer te betwijfelen. 45 frank voor de complete set of 15 frank per afzonderlijk deel voor de *Histoire du théâtre français*, dan wel 12 en 5 frank voor de overdrukken *Documents authentiques et inédits* ... dat zijn torenhoge boekprijzen tijdens de 19de eeuw. Bovendien zal niemand in Faber een eminent literatuurhistoricus vermoeden, een meester van de

synthese of van de grote lijnen, die in enkele rake zinnen het panorama van een tijdvak kan schetsen. Veeleer het omgekeerde is waar. De *Histoire du théâtre français* is buitengewoon rijk aan archiefvondsten en -vondstjes, aan sprekende details en treffende anekdotes uit vergeelde documenten, aan curieuze wendingen, pikante revelaties en grappige verhalen.

De publicatie van de vijf delen wordt frequent besproken in de periodieke pers en positief onthaald. 'Een lang en boeiend bezoek aan een museum', zo beoordeelt een eminent criticus de verschillende delen, 'maar ze laten zich moeilijk samenvatten. Er is in België in lange tijd geen zo'n ernstig boek meer verschenen'. Zelden is een doolhof aan bio-bibliografische verwijzingen zo eufemistisch omschreven. Hier en daar klinken mild-kritische bedenkingen over de stijl van de auteur, sommige recensenten gewagen eerder van een verzameling bouwstenen dan van een afgeronde studie. Maar de ontvangst is overwegend gunstig. Faber houdt vervolgens in culturele kringen geregeld spreekbeurten over het onderwerp en illustreert die met boeken uit de eigen collectie. In januari 1881 wordt hij in Parijs bekroond met de eretitel van Officier d'Académie, een sedertdien verdwenen erkenning van de Franse overheid voor intellectuele prestaties. Zijn pionierswerk in de *Histoire du théâtre français* kent beperkingen, maar geniet zeker waardering. (Latere

generaties literatuurhistorici zullen, vanuit de luxe van een eeuw vervolgonderzoek, de volledigheid en de kwaliteit van zijn transcripties betwisten.)

Nog minder bekend is het latere wetenschappelijke en literaire werk van Frédéric Faber, omdat het meestal uit losse notities en mededelingen bestaat, anoniem verschenen of slechts ondertekend met zijn initialen, verspreid over diverse tijdschriften en verzamelbundels. Maar in 1880 bezorgt hij, opnieuw bij Franciscus Johannes Olivier in een bibliotheek editie op 180 genummerde exemplaren, *Un librettiste du XVIIIe siècle. Jean-Franç. de Bastide en Belgique (1766-1769)*, een inleidend essay en een teksteditie van een grove komedie door een Franse auteur die in Brussel ‘alleen schulden en vijanden heeft gemaakt’. In november 1881 krijgt Faber erkenning voor een creatieve inzending in een literaire prijskamp in Hoei: hij behaalt de eerste prijs in de afdeling toneel met *L'homonyme*, een deurenkomedie over een ongelukkige echtgenoot die zich afspeelt in een chique hotel in Spa (de ironie van de gekozen plaats en actie zal uit het vervolg van dit verhaal blijken). In het voorjaar van 1883 verschijnt de tekst bij de plaatselijke drukker L. Degrâce. Tot slot belicht Faber in 1884 in een omstandig artikel in de *Mémoires de la Société des arts et des sciences de Carcassonne* een tot dan duister gebleven episode uit het leven van de bekende Franse revolutionair Fabre